

ROMAN STELMACH

MATERIAŁY DOTYCZĄCE OKRESU NAPOLEOŃSKIEGO W ARCHIWUM PAŃSTWOWYM WE WROCŁAWIU

1. Ogólna charakterystyka materiałów

Szereg archiwaliów dotyczących okresu napoleońskiego znajduje się w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu. Są to materiały w większości dotąd nieznane, a zawierające cenne informacje odnoszące się do interesującego nas okresu. Archiwalia te nie stanowią jednego zespołu archiwalnego, odnoszącego się do tego okresu tematycznie — są one mocno rozproszone w różnych zespołach, w których niektóre działy, np. Militaria, mogą ich obecność sugerować. Większość materiałów dotyczy innych spraw związanych z życiem w tych czasach — przede wszystkim spraw gospodarczych i społecznych. Oczywiście jest, że najważniejsze będą te, które odnoszą się do militariów, ale omawiając problemy wojny, nie możemy zapominać o skutkach działań — wyludnieniu prowincji, o zubożeniu ludności, sprawach dotyczących zaprowiantowania, wyżywienia, poborze rekruta itd.

Kwerenda archiwalna była bardzo pracochłonna i dotyczyła wszystkich zespołów obejmujących ten okres chronologicznie. Kwerendą szczegółową objęto 92 zespoły archiwalne — głównie akta miast, księstw, majątków, instytucji kościelnych, zwłaszcza ewangelickich, choć także katolickich, jak np. akta biskupstwa wrocławskiego, następnie akta sądów, starostw itd. W wielu z tych zespołów kwerenda przyniosła wynik pozytywny. Najwięcej materiałów różnego typu zachowało się w aktach miast Wrocławia i Wałbrzycha, w zespole Archiwum Stanów Krajowych Górnych Łżyc i w aktach majątku Hatzfeldtów w Żmigrodzie.

Jak wyżej wspomniano, istotna część prezentowanego materiału zawiera wiadomości odnoszące się do działań wojennych. Są więc opisy bitew (np. bitwy w sierpniu 1813 roku¹) i kampanii wojennych. Szereg materiałów informuje o przemarszach różnych oddziałów wojskowych przez terytoria Łżyc i Śląska, czego efektem były poważne zniszczenia gospodarcze i kontrybucje nakładane na miejscową ludność. Taką tematykę zawierają akta miast Lubania, Wrocławia i Wałbrzycha oraz Stanów Krajowych Górnych Łżyc. Bezpośrednio z powyższym wiąże się sprawa zakwaterowania, budowy lazaretów i

¹ Akta majątku Laskowice, nr 52 — bitwa pod Kulm 29 VIII 1813 r.

szpitali. Szereg znajdujących się tu materiałów dotyczy zaprowiantowania i wyżywienia oddziałów wojskowych. Kolejną tematyką występującą w tych aktach są sprawy budowy i odbudowy twierdz, zwłaszcza twierdz we Wrocławiu i w Kłodzku. Znajdujemy też akta o kontaktach międzynarodowych i misjach ministrów, generałów pruskich i francuskich w Berlinie, które to miasto było siedzibą Napoleona od 1806 roku (zwłaszcza w aktach majątku Hatzfeldtów, gdzie zachował się autentyczny list cesarza Napoleona z 1806 roku do księżnej Hatzfeldt²). W aktach tych mamy i pewien margines dotyczący związków z Polską, szczególnie handlowych i wojskowych, przy czym w tych ostatnich występują sprawy dezercji żołnierzy z wojska pruskiego, francuskiego i rosyjskiego.

Wyżej omówiony pokrótce materiał ujęto w formie specjalnego katalogu, zawierającego nazwę zespołu archiwalnego, liczbę zawartych w nim jednostek archiwalnych, czas ich występowania oraz oryginalne tytuły i lata tych spośród nich, które badaczy okresu mogą szczególnie zainteresować. Pomiędzy szereg jednostek, których tytuły nie sugerują bezpośrednio interesującej nas tematyki, choć nie wykluczone, że po dogłębszych poszukiwaniach można by było w nich na takie sprawy natrafić.

Osobnego omówienia wymagają akta odnoszące się do okresu napoleońskiego, ale dotyczące życia gospodarczego, społecznego, a nawet kulturalnego. Istotne być one mogą z kilku powodów. Po pierwsze informują o skutkach gospodarczych prowadzonych wojen na Śląsku i Górnych Łużycach oraz ziemi kłodzkiej. Po drugie zawierają szereg wiadomości o skutkach społeczno-ludnościowych, co wiąże się z problemem poboru rekruta i zaginięciem wielu tysięcy wojskowych w czasie działań wojennych, co prowadziło do znacznego wyludnienia prowincji okupowanych³. Materiały takie znajdujemy w aktach Superintendentury w Kamiennej Górze, zawierających dane o gęstości zaludnienia w okręgach bolkowskim i strzegomskim w latach 1810-1811⁴, kiedy to w jednej wsi notowano do kilkudziesięciu zgonów w ciągu roku, co mogło być spowodowane działaniami wojennymi. Tego typu informacje odnajdujemy też w aktach Stanów Krajowych Górnych Łużyc, gdzie zachowała się jednostka archiwalna o poborze z kilku wsi 26 knechtów oraz 62 koni⁵.

Wśród akt dotyczących tego okresu najwięcej jest akt gospodarczych, wśród których przeważają księgi hipoteczne i akta gruntowe oraz urbarze, zawierające również materiał dotyczący zaludnienia poszczególnych okolic, nakładanych rekwizycji, stanu poszczególnych majątków w różnych wsiach. Szczególnie cenne są urbarze miasta Duszniki⁶ oraz księgi gruntowe i hipoteczne okręgu strzegomskiego i przeworskiego⁷, księgi protokołów księstwa

² Akta majątku Hatzfeldtów w Żmigrodzie, nr 665-666 i in.

³ Archiwum Giełdy Kupieckiej we Wrocławiu, nr 637.

⁴ Superintendentura Kamienna Góra, nr 537, podobnie Akta miasta Kłodzko, nr 469.

⁵ Stany Krajowe Górnych Łużyc, nr 12.

⁶ Akta miasta Dusznik, nr 906.

⁷ Księstwo zagańskie, nr 25-35.

zagańskiego⁸, ziebickiego⁹, świdnicko-jaworskiego¹⁰ i szereg innych. Taki materiał znajdujemy też w aktach biskupstwa wrocławskiego¹¹ — zwłaszcza w księgach ławniczych z tego okresu. Znajdują się tam też akta sądowe o sprawach kryminalnych toczących się przed miejscowymi wymiarami sprawiedliwości. Zasygnalizować można, że podobny materiał może być w aktach poszczególnych parafii, zawartych w zespołach superintendentur¹², choć szczególnie poszukiwania w tych materiałach nie były przeprowadzane.

Wskazać również należy na akta informujące o Żydach na Śląsku, zawarte prawie w każdym wskazanym zespole — np. w księstwie głogowskim, aktach miast Świdnicy, Oławy i in.¹³

Szczególnie dużo jest materiałów zawierających dane o pobieranych opłatach, kolektach i szczególnie o kontrybucjach, które tak dotkliwie odczuwała miejscowa ludność. W okresie wojennym były one szczególnie wysokie. Jeśli uzmysłowimy sobie, że na ludności ciążył obowiązek zaprowiantowania armii i udzielania wojskowym zakwaterowania, to sytuacja jej wyglądała poważnie. Wiadomości o tym występują w szeregu akt biskupstwa wrocławskiego (sygn. 355-356, 390), aktach miasta Wałbrzycha (sygn. 338-342, 346-349, 354-356, 361, 367), aktach Stanów Krajowych Górnych Łużyc (sygn. 910-911), aktach miasta Oławy (sygn. 78, 2639, 2644), Dusznik (sygn. 737), Kłodzka (sygn. 5819), Lubania (sygn. 2382, 2418-2425, 3072-3073), Świdnicy (sygn. 432, 442-443, 446, 459), Wrocławia (gdzie akta mówią o rekwizycjach drewna na rzecz armii francuskiej i rosyjskiej, sygn. 1626-1628, oraz o kosztach ponoszonych przez miasto na zaopatrzenie wojska w 6 000 par butów, sól, artykuły kolonialne i konie, sygn. 1629, 1631, 1633-1636), aktach gminy Biały Kamień (sygn. 5), aktach majątku Kostrzyn (sygn. 6), Hochbergów (sygn. 5261-5264), Laskowice (sygn. 725) i aktach Giełdy Kupieckiej, zawierających informacje o wyasygnowaniu 15 mln. franków w sprawie ewakuowania i wolnej administracji na Śląsku i w Kłodzkiem (sygn. 230-232, 235).

W zespole akt Giełdy Kupieckiej we Wrocławiu zawarte są też materiały i informacje o licznych kontaktach handlowych z Rosją, Szwecją, Szwajcarią, Hiszpanią i Turcją (sygn. 343, 345-346, 348-349) oraz o tranzyście handlowym polsko-saskim (sygn. 637).

Należy zwrócić uwagę na liczne akta sejmów i sejmików, na których musiały zapadać uchwały dotyczące spraw militarnych. Wiadomości o tym mamy w aktach miasta Wałbrzycha¹⁴, Stanów Krajowych Górnych Łużyc¹⁵, miasta Lubania (protokoły Komitetu Miejskiego)¹⁶.

⁸ Tamże, nr 41-42.

⁹ Księstwo ziebickie, nr 176.

¹⁰ Księstwo świdnicko-jaworskie, nr 32-34, Akta miasta Wałbrzycha, nr 1805.

¹¹ Biskupstwo Wrocławskie, nr 485-486.

¹² Superintendentura Jelenia Góra i Kamienna Góra.

¹³ Księstwo głogowskie, nr 209, Akta miasta Świdnicy, nr 441, Akta miasta Oławy, nr 2672.

¹⁴ Akta miasta Wałbrzycha, nr 38, 41-42, 44.

¹⁵ Stany Krajowe Górnych Łużyc, nr 517-530, 652-661, 699-701, 704.

¹⁶ Akta miasta Lubania, nr 3630-3631.

Władze wielu miast dbały i w tym trudnym okresie o bezpieczeństwo w mieście — stąd liczne zarządzenia przeciwpożarowe i akta dotyczące gaszenia pożarów w Wałbrzychu¹⁷, likwidowania szkód wojennych i powstałych w wyniku licznych bombardowań¹⁸.

Prowadzone działania wojenne znalazły odbicie i w innych dziedzinach życia gospodarczego — w ruchu cen (stąd akta spraw monetarnych i cen w Wałbrzychu¹⁹), w budowaniu wielu obiektów militarynych, twierdz, dróg, mostów, kanałów, w działalności poczty²⁰.

Z prowadzenia wojny wynikały liczne spory — stąd, o czym już była mowa, sprawy sądowe, nakładane wyroki itp.²¹

Nieodłącznym elementem działań wojennych były wreszcie dezercje żołnierzy²², o których mamy wiele wzmianek w aktach oraz liczne informacje o wyłapywaniu włóczęgów i o wagabundach²³.

Wreszcie zaprezentować należy najróżniejsze kroniki i dzienniki podróży tego okresu, mogące z pewnością zawierać szereg pożytecznych informacji do interesującego tematu. Materiał ten jest, jak dotąd, nie zbadany²⁴.

Zaprezentowany tu materiał dotyczy wszystkich dziedzin życia z tego okresu. Nie był dotąd pełniej wykorzystany, może więc to krótkie z konieczności przedstawienie przybliżyć owe archiwalia użytkownikowi.

2. Akta dotyczące działań wojennych okresu napoleońskiego na Śląsku w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu

1. *Księstwo oleśnickie*. 1324-1862, 1240 j. a.

sygn. 985 - Bericht des Kriegs und Sterraths Lombard wegen der Verhältnisse der Städte im Fürstenthums Oels zu dem Steuerrath... 1808 r.

2. *Biskupstwo wrocławskie*. 1420-1863, 498 j.a.

sygn. 390 - Quartier-Zettel über die Einquartierung auf dem Bischofshofe 1807.

¹⁷ Akta miasta Wałbrzycha, nr164, 167.

¹⁸ Akta miasta Wrocławia, nr 1025, Akta miasta Świdnicy, nr 441.

¹⁹ Akta miasta Wałbrzycha, nr 1012-1013, 1833.

²⁰ Akta miasta Oławy, nr 1241, Akta miasta Kłodzka, nr 1902-1903.

²¹ Księstwo nyskie, nr 345-346, Stany Krajowe Górnych Łużyc, nr 1399, Akta miasta Świdnicy, nr 453-454.

²² Akta miasta Oławy (i w tym polscy), nr 2660, Akta majątku Kostrzyna, nr 6, Akta miasta Kłodzka, nr 5760, Akta miasta Świdnicy, nr 460.

²³ Stany Krajowe Górnych Łużyc, nr 1918.

²⁴ Akta miasta Oławy, nr 43, 48-49, Akta miasta Duszniki, nr 3a, 1860, Akta miasta Lubania, nr 2261-2262, Akta majątku Rybarzowice, nr 137-138, 2921.

3. *Akta miasta Wałbrzycha. 1654-1945, 3195 j. a.*

- sygn. 242-243 - Allgemeine Militärsachen Verordnungen, vol. I i II, 1740-1870.
- sygn. 256 - Militär Stamrolle der Stadt Waldenburg 1811-1855.
- sygn. 311 - Landwehrwesen Ersatz. Battallons- und Landsturmwesen Miscellanea 1806-1876.
- sygn. 313 - Landwehrwesen. Landwehrorganisation 1813-1830.
- sygn. 314 - Landwehrwesen. Miscellanea 1813-1834.
- sygn. 338 - Servis- und Einquartierungswesen. Allgemeine Vorschriften 1714 -1879.
- sygn. 339 - Servis- und Einquartierungswesen 1714-1918 rok.
- sygn. 342 - Einquartierungsverteilungen und Liquidationen 1744-1819.
- sygn. 346 - Lieferungswesen. Kriegslasten. Miscellanea 1806-1809.
- sygn. 347 - j. w. 1810-1831.
- sygn. 348 - Lieferungssachen. Kriegs- und Militärlastensachen 1812-1813.
- sygn. 349-350 - Lieferungswesen. Kriegs- und Militärlastensachen 1813-814.
- sygn. 351 - Kriegs- und Militärlastensachen 1813.
- sygn. 352 - Kriegslastensachen nach dem abgeschlossenen Frieden 1814.
- sygn. 354 - Kriegslasten. Byrisches Feldlazaret 1807-1808.
- sygn. 355 - Kriegslasten.Etappen Magazine 1813-1814.
- sygn. 356 - Kriegslastenausgleichungswesen 1811-1814.
- sygn. 357 - Kriegslastenausgleichungssachen 1816-1817.
- sygn. 361 - Lieferungs- und Fouragenwesen. Allgemeine Vorschriften 1756-1879.
- sygn. 362 - Lieferungssachen. Lieferungen nach dem Frieden bei Tilsit 1807.
- sygn. 363 - Lieferungen nach dem Tilsiter Frieden 1807-1808.
- sygn. 364-366 - Lieferungen an die alliierten französischen und württemberg. Truppen nach Übergabe der Festung Breslau und Schweidnitz vol. I-III 1806-1807.
- sygn. 367 - Lieferungen für die Festung Schweidnitz und an preuss. Truppen 1806-1808.
- sygn. 370 - Verpflegung eines Husaren- und eines Kürassierkommandos 1809-1811.
- sygn. 2457-2458 - Inwalidensachen 1799-1878.
- sygn. 2810 - Friedenfesten. Dankfeste. 1813-1873.

sygn. 3064 - Militärsachen. Wohltätigkeits Verein vol. I 1813-1815.

4. *Akta miasta Oławy*

sygn. 43 - Zur Chronik 1708-1883.
 sygn. 48-49 - Chronik von Ohlau 1801-1809, 1814-1839.
 sygn. 78 - Einquartierungsliste 1807-1808.
 sygn. 2581 - Kriegskostenrechnung der Stadt Ohlau 1806-1807.
 sygn. 2610 - Militair-Marsch Route 1814-1839.
 sygn. 2624-2625 - Militärsachen in Allgemeinen 1813-1822.
 sygn. 2639 - Unterbringung der Fourage Magazins 1806-1813.
 sygn. 2651 - Tableau der von der Stadt Ohlau aus Vereinlassung des letzten Krieges mit Frankreich contrahirten Passiv Schulden 1811.
 sygn. 2660 - Journal von denen hier Orts durchreihenden fremden Desserteurs 1811-1813.

5. *Akta miasta Duszniki. 1408-1945. 2534 j. a.*

sygn. 369 - Friedensgesang zu Reinerz 18 I 1816
 sygn. 736 - Acta betr. die Schadenstände bei dem Durchmarsch der Russl. Keiserl. Truppen in den Jahren 1813-1814.
 sygn. 737 - Verschiedene Leistungen bei gegenwärtigen Kriegerischen Zeit 1814-1816.
 sygn. 1860 - Chronik der Stadt Reinerz 1560-1827.
 sygn. 3a - Cronic für Reinerz von Benjamin Riediger 1813-1818.

6. *Akta miasta Kłodzka. 1324-1945. 6753 j. a.*

sygn. 750 - Liquidation der Kriegsschäden von 1807 ze Stenwitz 1808-1809.
 sygn. 5708 - Die Bestreitung der Lagerkosten der französischen Truppen 1808-1810.
 sygn. 5709 - Die durch Keiserl. Russischen Truppen zugefügte oder erwachsens Beschädigungen 1813-1829.
 sygn. 5710 - Zadośuczynienia powstałe przy robotach fortyfikacyjnych 1809-1853.
 sygn. 5711 - Odszkodowania za straty powstałe przy robotach fortyfikacyjnych 1829-1866.
 sygn. 5714 - Odszkodowania za straty wojenne 1810-1819.

- sygn. 5727-5728 - Ausmittlung vom Exercieplätzen der Garnison vol. I i II 1810-1824.
- sygn. 5755 - Die Canten und Recruten Aushebungs Angelegenheiten 1813-1822.
- sygn. 5761 - Die Beurlabungs und Verabschiedungs Gesuche der und für Soldaten 1814-1830.
- sygn. 5766 - Auzeichnungen für Soldaten 1811-1845.
- sygn. 5780 - Cartiel -Desertions und Invaliden Sachen 1803-1820.
- sygn. 5789 - Französische Kriegsgefangene 1814.
- sygn. 5819 - Lieferung in der Kriegsperiode an Pferde, Getreide etc. 1815-1816.
- sygn. 5826 - Die Marsch und Vorspann Sachen und deren Regulierung 1808-1818.
7. *Akta miasta Lubania.* 1266-1941. 38882 j. a.
- sygn. 2261-2262 - Chronica von Lauban 1708-1829.
- sygn. 2376 - Durchmarsehe und Einquartierung Kgl. Preuss. Truppen 1805-1806.
- sygn. 2377 - Einquartierungsliste des Kgl. Preuss. Infant-Regiment von Gravert 7 IX 1806.
- sygn. 2378 - Cataster des von der Sechsstadt Lauban zu der französischen Kriegs Contribution geleisteten Betriebs 1807-1821.
- sygn. 2379 - Sprawy kosztów związanych z kwaterunkiem wojsk 1807-1812.
- sygn. 2380 - Repartition und Erhebung des von der dem Konig. Sachsen angessonenen Kayserl. französische Kriegs Kontribution auf die Stadt Lauban und Geibsdorf 1807-1809.
- sygn. 2381 - Original Liefer Scheine über Eingebrechte Fourage zur Verpflegung Kayserl. und mit ihnen verbundenen Trup-pen 1807-1808.
- sygn. 2383 - Sprawy kosztów związanych z kwaterunkiem 1808-1809.
- sygn. 2382 - Natural Kriegs Liefer Scheine 1808-1809.
- sygn. 2388-2391 - Kriegs Acten 1807 23 I - 1812 30 XII.
- sygn. 2397 - Extraordiner Kriegskasse Berechnung 1807-1808.
- sygn. 2400 - Kriegs-Cassen Rechnung bey der Stadt Lauban 1809-1814.
- sygn. 2401-2402 - Rechnung der Kriegs Casse und andere Bedürfnisse für Stadt Lauban 1814-1815.

- sygn. 2405-2414 - Beläge zur Kriegs Kassen Rechnung 1809-1815.
- sygn. 2418 - Korn und Stroh Lieferung von hiesigen Grundstücken zum hiesigen Stadt Magazin 1813, VIII.
- sygn. 2419 - Berechnung über Einnahme und Ausgabe beim Stadt Magazine zu Lauban 1813, I-III.
- sygn. 2420 - Rechnung über Einnahme und Ausgabe bei der Stadt Lauban bei ausgeschriebenen Lieferung 1813-1817.
- sygn. 2421 - Rechnung der Rationen an Hafer, Stroh und Korn geliefert aus hiesigen Stadt Magazin 1813, 24 V - 31 VIII.
- sygn. 2422 - Rechnung über Geinehme und Ausgabe des für das Militair erkaufen Wieide-Grütze 1813.
- sygn. 2423 - Rechnung über den zum Mahlen und Verbachen gegebene Korn 1813, 31 XII.
- sygn. 2424 - Rechnung über die im J. 1814 erhobene Kriegsteuer bey der Sechstadt Lauban 1813.
- sygn. 2425 - Rechnung der Kriegs und Bedürfniss Casse bei der St. Lauban 1814-1818.
- sygn. 3059 - Abtretung eines Theils des Königreich Sachsen an Preussen 1814-1819.
- sygn. 3751 - Sprawy wojskowe, kwaterunek, zaopatrzenie 1604-1812.

8. *Akta miasta Świdnicy*. 1316-1943. 722 j. a.

- sygn. 432 - Oplaty i ciężary wojenne na rzecz Francuzów 1809-1810.
- sygn. 433 - Dzieje oblężenia i zdobycia Świdnicy podczas wojen napoleońskich.
- sygn. 434 - Militaria - generalia 1810-1890.
- sygn. 438 - Die Pferde Lieferung zu Mobilmachung 1805.
- sygn. 439 - Durch-Marsch der kayserl. Russischen Truppen 1805-1806.
- sygn. 440 - Kriegs-Acten. Die Vorgänge des Monats Januar 1807.
- sygn. 441 - Die Klage in Sache der durch das Bombardement im Kriege 1807 Bombenbeschädigen 1811-1825.
- sygn. 442 - Die Lieferungen der Schweidnitzschen Kämmerey Dominial-Pächter an die freundlichen Truppen 1807-1808.
- sygn. 443 - Die Forderung der Stadt an den Kreis wegen Lieferung verschidenen Victualien 1808.

- sygn. 445 - Die von der Stadt zum Bau des französischen Lagers zustellende Zimmerleute 1808.
- sygn. 446 - Errichtung des Verpflegungs Comite der französischen Cavallerie 1808.
- sygn. 447 - Die militaria Angelegenheiten beim und nach dem Wiedereinrücken der Kgl. Preuss. Truppen 1808.
- sygn. 448 - Arrangement zum feierlichen Empfange der Kgl. Preuss. Truppen bei ihrem Wieder Einrücken 1808.
- sygn. 449 - Die Illuminations Kosten des Rathauses bei dem wieder Einrücken der Kgl. Preuss. Militars. 1808.
- sygn. 453 - Die Etablierung des Militair Arreste 1809-1810.
- sygn. 454 - Die Bequartirung der preuss. und französ. Gefangenschaft revertirenden Kriegsgefangenen 1809.
- sygn. 455 - Einrücken und Bequartirung der 2 Provincial Invaliden Compagnen 1809.
- sygn. 456 - Forderung der 3 Bäckermeister für das Brot - Kom. für französische Lazareth in 1807-1808 geliefert.
- sygn. 459 - Die Säccke Lieferung für Franzosen 1810-1812.
- sygn. 460 - Verfahren wegen Deserteurs fremder Troupen 1809.
- sygn. 461 - Die von dem Preuss. Commendanten in Rathausl. Verwahrung genomene Trommeln 1809.
- sygn. 462 - Sprawy opłat na cele wojenne 1807.
- sygn. 464 - Die von K. K. Französ. Armee in Preuss. Provinzen zurückgebliebene Militairs 1809.
- sygn. 468 - Die verschiedene Angelegenheiten Festungs Kommandanten 1809-1867.
- sygn. 471 - Regulierung des Krieges-Kosten und Schulden Wesens der Stadt Schweidnitz 1808-1811.
- sygn. 473 - Die Verwaltung des zu Verpflegung der Anno 1812 durchmaschirenden Freunden Truppen angelegten Magazin Depots 1812-1814.
- sygn. 474 - Branntwein Lieferungen 1813-1815.
- sygn. 475 - Die Lieferungen an Lebensmittel und Fourage zur Verpflegung der Truppen 1812-1814.
- sygn. 477 - Die polnische und französische Deserteurs und Kriegsgefangene 1813-1819.
- sygn. 478 - Die Kosten der Unterbringung der französischen Officire und Gemeinen Kriegsgefangenen 1814-1817.
- sygn. 479-480 - Die Truppen Bewegungen und Kriegsgerische Ereignisse in 1812.

- sygn. 486 - Journal betr. die Durchgemärsche der Kgl. preuss. Truppen 1805-1819.
9. *Akta miasta Wrocławia*. 1221-1945. 60984 j. a.
- sygn. 1025 - Die auf dem Stifts Elbling St. Mathie u. Kripelberg bey dem Bombardements eingäscherten u. noch stehen gebliebenen Besitzungen u. davon zu bezahlenden Kriegssteuer 1807-1809.
- sygn. 1611-1612 - Acta miscellanea betr. die Kriegsangelegenheiten im. J. 1812.
- sygn. 1614-1620 - Acta betr. Kriegssachen seit dem Eimmarsch der franz. Truppen 1813.
- sygn. 1624 - Acta betr. die freiwillige Vivres-Sammlung für das v. Blüchersche Armee-Corps 1813-1826.
- sygn. 1626 - Acta von requirirten u. angewiesenen Holz für die franz. Bivouacs, Feldbäckerei ingl. Back-Utensilien 1813.
- sygn. 1627 - Acta specialia betr. von den franz. Truppen zu Palisaden requirte Holz 1813.
- sygn. 1628 - Acta betr. die Versorgung des Campirenden Kaiserl. russischen Truppen mit Holtz 1813.
- sygn. 1629 - Acta specialia die Lieferung v. 6000 Paar Schuhen für die Armee Rescripto von 2 IX 1813.
- sygn. 1630 - Acta betr. die von den Franzosen genommenen Schiffen und deren Reclamation 1813-1815.
- sygn. 1631 - Acta specialia v. den Verhandlungen über die v. den Franzose in Beschalegenommenen aber wieder reclamirten Kgl. Salze 1813.
- sygn. 1632 - Acta betr. die zur Mobilmachung der Batterien und Munition Colonnen requirirten Wagen ingl. die gezahlten Kosten 183-1814.
- sygn. 1633 - Acta betr. die Fuhr-Colonnen-Errichtung und Bezahlung der Kosten 1813-1814.
- sygn. 1634-1636 - Acta betr. die geleisteten Vorspannfuhren sowie die durch den Feind verlorengegangenen Pferde 1813.
- sygn. 1637-1638 - Acta die Einrichtung des franz. Lazareths, dessen Kosten und Lazareth-Sachen überhaupt betr. 1813.
- sygn. 1640 - Acta betr. Militairs-Str., die Marschroute und Verpflegung die aus Frankreich zurückkehrenden Kaiserl. russischen Truppen 1814-1819.
- sygn. 1641 - Acta das in der Barbara Casematte für fremde Truppen et ablrte Lasareth betr. 1813.

- sygn. 1642 - Acta betr. die Errichtung eines preuss. Armee Lasarethts 1813-1820.
- sygn. 1644-1646 - Acta betr. die Vergütung der Leistungen während des Kriege in den J. 1813-1814.
- sygn. 1658 - Acta die Fortifications-Bau betr. 1758-1808.
- sygn. 1659-1660 - Acta Provodirung der Stadt u. Gouvernements-Verfügung während der Belagerung 1806-1807.
- sygn. 1661 - Acta betr. die Nachweisung der durch die Belagerung v. Breslau getötenen u. verwundeten Menschen 1806-1807.
- sygn. 1662 - Acta Vorsichtsmassregeln u. Feuerlösch Anstalten bei der Belagerung 1806-1807.
- sygn. 1663 - Acta Versorgung der Stadt mit Brennholz während der Belagerung betr. 1806-1822.
- sygn. 1666 - Acta Palisaden Lieferung zur Armirung der Festung bei der Belagerung im. J. 1806.
- sygn. 1667 - Acta betr. die Naturalbeköstigung der Breslauer Garnison in dem Kriegsjahre 1806.
- sygn. 1668 - Acta Flintenkugeln und Rehposten-Lieferung an das Gouvernement bei der Belagerung im J. 1806-1807.
- sygn. 1671 - Acta Dennuntiationis c/a den vormahligen Comman-danten in Schweidnitz Obirst-Lietenant H. V. Haacke 1808.
- sygn. 1672 - Acta die Einholung der Kgl. Preuss. Garnison betr. 1809-1814.
- sygn. 1673 - Acta die Designationen von den alhier sich auhaltenden Kriegsgefangenen Preuss. Offiziren betr. 1807-1809.
- sygn. 1689 - Acta den Verpflegungskosten beitrug für die franz. Garnizon in Glogau, Küstrin und Sttettin 1809-1827.
- sygn. 1691 - Acta Militair - Becleidung und Lieferung der erforderlichen Materiallen für 1200 Mann im. J. 1806.
- sygn. 1692 - Acta die Vorspann-Leistungen für Kaiserl. Russischen Truppen und dessen Liquidation seit dem J. 1813 betr.
- sygn. 1695 - Acta die Convention wegen der Sächsisch-Warschauschen Militairs-Commerzien u. Poststrassen betr. 1807.
- sygn. 1714 - Acta betr. die Russisch Kaiserl. Commandantur Sachen 1814-1816.
- sygn. 1721-1719 - Acta betr. die Contribution 1807-1812.

sygn. 31264-31265 - Die Austheilung der Verdienst Medaillen unter das Militair 1810-1850.

10. *Akta majątku Hatzfeldtów w Żmigrodzie. 1476-1944. 6417 j. a.*

- sygn. 632 - Organisation der Stadt Berlin nach der franz. Invasion 1806.
- sygn. 634 - Einige Verhandlungen mit dem Comite 58-ge zu Berlin während der franz. Occupation wegen der Contributionen 1807.
- sygn. 639 - Differenz mit dem Eiquartirungsbureau während der Kriegszeit in Berlin 1814.
- sygn. 663-664 - Correspondance relativ a ma mission de Paris 1811.
- sygn. 665 - Ma mission a Paris l'anne 1813 au mois de Mars apres la capitulation du general York 1813.
- sygn. 667 - Napoleon in Berlin 1806 betr. Fürst Franz Ludwig.
- sygn. 668 - Ma mission aupres de l'empereur Napoleon a mois de May 1812 a Dresde avasit la campagne Russie.
- sygn. 673 - Korrespondenz des Prinzen Louis mit den Oberpräsidenten von Sack, des Fürsten v. Hatzfeldt mit dem Minister von Woss betr. Bestreitung der Kriegslasten 1808-1809.
- sygn. 678 - Korespondencja konsula Beugnot z Franciszkiem Ludwikiem v. Hatzfeldt 1808.
- sygn. 692 - Briefe an Minister Grafen v. Nesselrode 1807-1810.
- sygn. 743 - Depechés officielles de Dresde 1808.
- sygn. 746 - Notes circulaires et quelques billetes partculieres des ministres du Roi 1794-1806.
- sygn. 1258 - Korrespondenzen (kopie lub oryginały listów Fryderyka Wilhelma, Haugwitza, Hardenberga, Talleyranda i in.) 1806-1807.
- sygn. 1262 - Kontribution aus dem Magdeburgischen 1808 oraz list cesarza Napoleona z 1806 r. w sprawie uwolnienia v. Hatzfeldta.

11. *Akta majątku Kostrzyna pow. Zgorzelec. 1719-1858. 39 j. a.*

- sygn. 6 - Zarządzenia w sprawach ciężarów wojennych, cen rynkowych, rzemiosła, przebywania osób obcych, dezertarów 1763-1815.

12. *Akta majątku Hochbergów w Książu. 1512-1945. 7319 j. a.*

- sygn. 4980, 5040,
5454, 5265 - Miscellanea dot. wojny.
sygn. 5261-5264 - Rekwizycje na rzecz obcych armii

13. *Akta majątku Laskowice. 1331-1920. 781 j. a.*

- sygn. 52 - Korespondenz wegen einer anzufertigenden Zeichnung und demächst zu stehenden Platte, die Schlacht bei Culm 29 VIII 1813 darstellend.
- sygn. 723 - Militaria 1706-1808.
- sygn. 724 - Krieg 1807-1808.
- sygn. 728 - Korrespondenz mit Comite zu Ohlau in verschiedenen Angelegenheiten Kriegssache 1808-1810.
- sygn. 731 - Nachweisung derjenigen seit dem Monat Oct. 1813 gehaltenen Kgl. Einquartirung und dafür gezahlten Verpflegungsgelder 1813-1814.
- sygn. 732 - j. w. dot. wojsk rosyjskich.
- sygn. 733 - j. w.
- sygn. 756 - Miscellanea (korespondencja, sprawy procesowe, wojskowe) 1810-1814.

14. *Akta majątku Chatupki pow. ząbkowicki. 1607-1878. 489 j. a.*

- sygn. 446-453 - Kriegskosten und Berechnung 1807-1813.

15. *Stany Krajowe Górnych Łużyc. 1372-1933. 2502 j. a.*

- sygn. 887 - Relationen der Herren Landesagenten 1803-1815.
- sygn. 906 - Akten die Kgl. Preuss. Seits wegen angeblicher Zurückweisung Franz. Truppen betr. 1809.
- sygn. 910 - Akten die Abrechnung den Landeskommissarien von Gersdorf und von Bose wegen der aus der Militair Verpflegungs Kasse zustandigen Forderungen betr. 1813-1814.
- sygn. 911 - Akta Kommendanten und Etappen Kommissarie Anstellung und Appointements a. p. m. betr. 1813-1814.
- sygn. 1390 - Akten den Durchmarsch preuss. Truppen durch den Görlitzschen Kreis betr. 1796-1806.

- sygn. 1399 - Akten den Durchmarsch eines aus der franz. Gefangenschaft nach Russland zurück Kehrenden russischen Truppen Korps. betr. 1801-1805.
- sygn. 1404 - Die 1805 anbefohle Gestellung von 28 Knechten und 62 Pferden betr.
- sygn. 1409-1410 - Sächsische Militair Akten 1806-1812.
- sygn. 1411-1414 - Akten die von Land und Städten des Merkgraftums Ober Lausitz zu Besorgung der Militair Angelegenheiten errichtete Zentral Büros 1813-1816.
- sygn. 1416 - Akten die Errichtung eines Denkmals für den Marschall Duroc. betr. 1813-1814.
- sygn. 1421 - Akten Festungs Demolierungs Kosten betr. 1810-1811.
- sygn. 1423 - Akten die Rekruten Gestellung 1808 betr.
- sygn. 1424 - Rekrutierungs Akten von 1809.

16. *Akta gminy Biały Kamień. 1754-1945. 39 j. a.*

- sygn. 5 - Sprawy kwaterunkowe i koszty z nimi związane 1807-1828.

17. *Archiwum Gieldy Kupieckiej we Wrocławiu. 1649-1862. 728 j. a.*

- sygn. 230 - Acta betr. die Beschaffung von 15 000 000 Franken für das franz. Gouvernements wegen Evacuierung und freien Administration der Provinz Schlesien und Grafschaft Glatz 1808.
- sygn. 231 - Acta betr. die von der hiesigen Kaufmanschaft zu denen Kriegs Bedürfnisse im. J. 1807 freiwillig gesammelten Beträge betr. 1806-1807.
- sygn. 232 - Acta die an das franz. Corps du Gemic gelieferten Waaren un denen Bezahlung betr. 1807-1810.
- sygn. 233 - Contributionen 1806-1807.
- sygn. 235 - Acta der Wieder Ankauf der von franzosen eroberten Kassernen und anderen Kriegs Muniton betr. 1807.
- sygn. 362 - Kriegs Beiträge 1807-1808.
- sygn. 637 - Acta betr. den Transite Handel der Sachscischen und Polnischen Unterthanen nach Sachsen und Polen. 1808-1809.

ROMAN STELMACH

**MATERIALIEN ZUR NAPOLEON - EPOCHE
(IM STAATLICHEN ARCHIV ZU WROCLAW)**

Im ersten Teil seiner Bearbeitung stellt der Autor zuerst die allgemeine Charakteristik der Materialien dar. Obwohl sie einen großen Erkenntniswert haben, blieben sie größtenteils bisher leider unbekannt. Sie sind jedoch sehr zerstreut und befinden sich in verschiedenen Komplexen.

Gezeigt werden die breite Skala und die thematische Struktur dieser Materialien.

Die meisten verschiedenartigen Materialien zur Napoleon - Epoche werden, was der Autor betont, in den Akten der Städte Wrocław und Wałbrzych, im Komplex des Archivs der Landesstände der Oberlausitz und in den Akten des Guts von Hatzfeldts in Żmigrod aufbewahrt.

Den zweiten Teil der Bearbeitung bildet der einzigartige Aktenkatalog, der die Kriegshandlungen in der Napoleonischen - Zeit in Schlesien betrifft. Diese Urkunden befinden sich in den Beständen des Staatlichen Archivs zu Wrocław.